

Ministerstwo Sprawiedliwości

Podsekretarz Stanu
Zuzanna Rudzińska - Bluszcz

BK-VII.0520.222.2024
Warszawa, 21 listopada 2024 r.

Pan
Szymon Hołownia
Marszałek Sejmu
Rzeczypospolitej Polskiej

Szanowny Panie Marszałku,

w odpowiedzi na interpelację nr 3985 złożoną do Ministra Sprawiedliwości przez Pana pośta Sławomira Mentzena w sprawie odebrania dzieci polskiej rodzinie i wywiezienia ich do Szwecji bez prawomocnego wyroku sądu polskiego, uprzejmie przedstawiam następujące informacje.

Na wstępie należy podkreślić, że każda sprawa transgraniczna dotycząca dzieci jest przez Ministerstwo Sprawiedliwości traktowana ze szczególną troską i uwagą. Nie ulega wątpliwości, że dobro dziecka musi pozostawać wartością nadrzędną. Niezależne sądy i służby społeczne – w Polsce i za granicą – są zobowiązane do roztropnego podejmowania decyzji. Ministerstwo Sprawiedliwości działa możliwie szeroko – w zakresie jego prawnych możliwości, mając jednocześnie zaufanie do wyżej opisanych instytucji. Oczywistym jest, że Polska ma też obowiązek wypełniania zobowiązań międzynarodowych. Nie oznacza to jednak, że Ministerstwo Sprawiedliwości patrzy beczynnienie na decyzje dotyczące dzieci. Resort jest bowiem gotowy do natychmiastowych reakcji w przypadku podejrzenia jakichkolwiek nieprawidłowości.

Ad 1.

18 kwietnia 2024 r. w Ministerstwie Sprawiedliwości został zarejestrowany wniosek o wykonanie orzeczenia Sądu Administracyjnego w Jonkoping (Szwecja) w sprawie wykonywania opieki nad małoletnimi Tarją, Aurorą i Dianą Kłaman, których rodzicami są Ewa i Robert Kłaman. Wnioskodawcą była Gmina Eksjo (Szwecja). Wniosek został złożony za pośrednictwem szwedzkiego organu centralnego (Ministerstwa Spraw Zagranicznych Szwecji), a swoim zakresem obejmował:

1. sprawdzenie sytuacji małoletnich i zastosowanie tymczasowych środków ochrony;

2. współpracę w wykonaniu orzeczenia Sądu Administracyjnego w Jonkoping z 4 marca 2024 roku, na podstawie którego zatwierdzono przejęcie opieki nad małoletnimi Tarja, Aurorą i Dianą Klaman przez Gminę Eksjo.

Za podstawę wniosku wskazano: art. 15, 34, 79 i 80.1 c *Rozporządzenia Rady (UE) nr 2019/1111 z dnia 25 czerwca 2019 r. w sprawie jurysdykcji, uznawania i wykonywania orzeczeń w sprawach małżeńskich i w sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej oraz w sprawie uprowadzenia dziecka za granicę* (dalej: rozporządzenie). We wniosku oraz dołączonych dokumentach strona szwedzka podała przebieg pracy społecznej realizowanej z rodziną od 2015 roku i podnoszone obawy co do prawidłowości opieki sprawowanej przez rodziców. W orzeczeniu Sądu Administracyjnego w Jonkoping z 4 marca 2024 r. jako powód podjęcia decyzji o przejęciu opieki nad dziećmi podano zaniedbanie w opiece na wielu płaszczyznach.

Ministerstwo Sprawiedliwości przekazało wniosek w zakresie punktu 1. do właściwego miejscowo sądu (Sąd Rejonowy w Nysie), zaś w pozostałym zakresie szwedzki organ centralny został wezwany do uzupełnienia braków wniosku poprzez nadesłanie wymaganych tłumaczeń, zaświadczenia na podstawie art. 36 rozporządzenia oraz oryginałów wniosku i załączników. Niezwłocznie po przekazaniu wniosku w zakresie punktu 1. do Sądu Rejonowego w Nysie, został zlecony i przeprowadzony wywiad kuratora w miejscu zamieszkania dzieci.

W sprawozdaniu kurator zarekomendował zlecenie opinii Opiniodawczego Zespołu Specjalistów Sądowych (OZSS) celem sprawdzenia kompetencji opiekuńczych rodziców, a na czas trwania postępowania poddanie wykonywania władzy rodzicielskiej nadzorowi kuratora i zobowiązanie rodziców do współpracy z asystentem rodziny. Sąd udzielił takiego zabezpieczenia.

Po otrzymaniu przez Ministerstwo Sprawiedliwości sprawozdania z wyżej opisanego wywiadu kuratora został on przetłumaczony na język angielski i przekazany wraz z informacją o zastosowanych środkach tymczasowych Ministerstwu Spraw Zagranicznych Szwecji, z prośbą o zajęcie stanowiska, czy w świetle podjętych przez sąd polski czynności, strona szwedzka w dalszym ciągu podtrzymuje wniosek. W odpowiedzi Ministerstwo Spraw Zagranicznych Szwecji wskazało twierdząco.

Po uzupełnieniu przez stronę szwedzką wniosku w zakresie punktu 2. został on przekazany do Sądu Rejonowego w Nysie. 21 czerwca 2024 r. Sąd Rejonowy w Nysie zarządził natychmiastowe tymczasowe umieszczenie małoletnich w pieczy zastępczej zgodnie z art. 15 rozporządzenia, do czasu ich przekazania organom szwedzkim, celem wykonania orzeczenia Sądu Administracyjnego w Jonkoping. W okresie od 27 czerwca 2024 r. do 3 lipca 2024 r. małoletnie przebywały w Domu Dziecka w Strzegowie (PCPR w Brzegu). W tym czasie Ministerstwo Sprawiedliwości pozostawało w stałym kontakcie z Ministerstwem Spraw Zagranicznych Szwecji, Sądem Rejonowym w Nysie, PCPR w Brzegu i dyrekcją Domu Dziecka w Strzegowie w zakresie przygotowania dokumentów podróży dla małoletnich, a także organizacji i koordynacji odebrania małoletnich przez upoważnione służby szwedzkie i podróży do Szwecji.

3 lipca 2024 r. małoletnie zostały odwiezione do Portu Lotniczego we Wrocławiu, gdzie policja i właściwe służby graniczne zostały uprzedzone przez Ministerstwo Sprawiedliwości o tej sytuacji. Na lotnisku czekały osoby upoważnione do odbioru dzieci, które zostały imiennie wskazane w zarządzeniu Sądu Rejonowego w Nysie z 1 lipca 2024 r. Wśród nich znajdowała się osoba od lat znana dziewczynkom i serdecznie przez nie przywitana. Następnego dnia Ministerstwo Spraw Zagranicznych Szwecji przekazało, że „*podróż przebiegła dobrze, dzieci z niecierpliwością czekały na powrót do domu*”. Dzieci zostały umieszczone w rodzinach zastępczych. Według MSZ Szwecji, szwedzkie służby oceniły, że „*małoletnie potrzebują wiele pomocy i wsparcia, które zostaną im udzielone*”.

Wszystkie działania podejmowane w sprawie małoletnich przez Ministra Sprawiedliwości jako organu, o którym mowa w art. 3 ust. 1 ustawy z dnia 26 stycznia 2018 r. o wykonywaniu niektórych czynności organu centralnego w sprawach rodzinnych z zakresu obrotu prawnego na podstawie prawa Unii Europejskiej i umów międzynarodowych (t.j. Dz.U. z 2023 r., poz. 1236, dalej: ustawa), były zgodne z jego zadaniami wynikającymi z ustawy. Aktualnie sprawa nie wymaga dalszej współpracy z władzami szwedzkimi.

Ad 2.

Zapytanie Ministra Sprawiedliwości przesłane do Ministerstwa Spraw Zagranicznych Szwecji o możliwość ewentualnego wycofania wniosku miało charakter informacyjno-konsultacyjny i wynikało z faktu szybkiego oraz zdecydowanego podjęcia przez sąd polski tymczasowych zarządzeń ochronnych (nadzór kuratora). W świetle obowiązujących przepisów, każdy wniosek złożony przez organ wnioskujący może zostać przez niego wycofany. Zapytanie nie zawierało sugestii w zakresie wątpliwości co do wniosku strony szwedzkiej i słuszności odseparowania dzieci od rodziców, albowiem tego rodzaju ocena należy wyłącznie do sądu rozpoznającego wniosek.

Ad 3.

Organy centralne nie posiadają prawa do oceny merytorycznej orzeczeń wydawanych przez sądy powołane do ochrony małoletnich. Jedynie sądy, wyposażone we właściwe kompetencje, a przede wszystkim w pełną i obiektywną wiedzę na temat małoletnich, są władne do wydawania orzeczeń opiekuńczych, kierując się naczelną zasadą jaką jest dobro dzieci.

Ad 4.

Jurysdykcja polskiego sądu została ustalona na podstawie kryterium zwykłego pobytu dziecka (art. 7 Rozporządzenia Bruksela II ter).

Sąd Rejonowy w Nysie - Wydział III Rodzinny i Nieletnich wydając postanowienie w dniu 21 czerwca br. nie przejął jurysdykcji od szwedzkiego sądu, albowiem to szwedzki sąd miał wyłączną jurysdykcję do rozpoznawania spraw opiekuńczych dotyczących małoletnich, a polski sąd jedynie nakazał umieszczenie małoletnich w placówce opiekuńczo-wychowawczej, rodzinie zastępczej lub rodzinnym domu dziecka do czasu przekazania małoletnich właściwym organom szwedzkim celem umieszczenia w rodzinie zastępczej na podstawie postanowienia Sądu

Administracyjnego w Jönköping (Szwecja) z 4 marca 2024 r. Postanowienie polskiego sądu, jak wynika z jego punktu 3, było skuteczne i natychmiast wykonalne.

Należy w tym miejscu przytoczyć treść powołanego we wniosku przez stronę szwedzką art. 34 rozporządzenia Rady (UE) 2019/1111 z dnia 25 czerwca 2019 r. w sprawie jurysdykcji, uznawania i wykonywania orzeczeń w sprawach małżeńskich i w sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej oraz w sprawie uprowadzenia dziecka za granicę, a mianowicie orzeczenie w sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej wydane w jednym państwie członkowskim, które jest w tym państwie członkowskim wykonalne, podlega wykonaniu w innych państwach członkowskich, bez konieczności uzyskania stwierdzenia wykonalności.

Zgodnie z art. 34 ust. 2 rozporządzenia „do celów wykonania w innym państwie członkowskim orzeczenia przyznającego prawo do osobistej styczności z dzieckiem sąd państwa członkowskiego pochodzenia może nadać orzeczeniu klauzule tymczasowej wykonalności, niezależnie od wniesienia jakiegokolwiek środka zaskarżenia”.

Warto podkreślić, że kwestia jurysdykcji była przedmiotem badania Sądu Administracyjnego w Jonkoping który w swoim postanowieniu z 4 marca 2024 r. stwierdził, że *„nie można uznać, iż miejsce pobytu zwykłego dzieci, po kilku dniach w Polsce oraz przy uwzględnieniu okoliczności w sprawie, w momencie wydania postanowień o natychmiastowym przejęciu opieki, znajdowało się na terenie Polski. Tarja, Aurora i Diana urodziły się w Szwecji i chodziły tutaj do szkoły do momentu, w którym ich rodzice podjęli decyzję o wywiezieniu ich za granicę. W świetle przedstawionych informacji, w opinii sądu administracyjnego, stwierdzić należy, iż w momencie wydania decyzji o natychmiastowym przejęciu opieki oraz przedłożeniu ich do rozpatrzenia przez sąd administracyjny miejsce zwykłego pobytu dzieci znajdowało się w Szwecji, co oznacza, iż sprawa jest objęta jurysdykcją szwedzką.”*

Uznawanie i wykonywanie orzeczeń wydanych w jednym z państw członkowskich powinno opierać się na zasadzie wzajemnego zaufania, w związku z zasadniczym celem Rozporządzenia jakim jest skuteczne chronienie dobra dziecka (motyw 55). Odmowa uznania i wykonania orzeczenia jest możliwa jedynie w ściśle określonych przypadkach, których w tej sprawie sąd polski nie stwierdził.

Podnoszony w interpelacji art. 8 Rozporządzenia nie ma w tej sprawie zastosowania, gdyż odnosi się on wyłącznie do kwestii realizacji prawa do kontaktów z dzieckiem.

Należy podkreślić, że kwestia jurysdykcji jest badana przez sąd z urzędu, na każdym etapie postępowania i tylko sąd jest kompetentny do dokonywania oceny swojej właściwości do rozpoznania konkretnej sprawy. Wypowiadanie się w przedmiocie jurysdykcji byłoby nieuprawnionym wkraczaniem w sferę orzeczniczą, która jest zastrzeżona dla sądów.

Ad 5 i 11

Zgodnie z art. 578§1 *ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2024 r. poz.1568)* postanowienia sądu opiekuńczego są skuteczne i wykonalne z chwilą ich ogłoszenia, a gdy ogłoszenia nie było z chwilą ich wydania. Orzeczenia te są zatem wykonalne, pomimo że nie są jeszcze prawomocne. Postanowienie polskiego sądu, jak wynika z jego punktu 3, było skuteczne i natychmiast wykonalne.

Ministerstwo Sprawiedliwości nie jest uprawnione do oceny orzeczeń wydawanych przez polskie i zagraniczne sądy/instytucje.

Wprowadzie Minister Sprawiedliwości sprawuje zewnętrzny nadzór administracyjny nad działalnością administracyjną sądów powszechnych, jednakże nie może ona wkraczać w sferę orzeczniczą, o czym stanowi art. 9 w zw. z art. 9 b ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. *Prawo o ustroju sądów powszechnych* (Dz. U z 2024 r., poz. 334, ze zm. dalej: „u.s.p.”). Nadzór Ministra Sprawiedliwości nad działalnością administracyjną sądów powszechnych obejmuje: analizę i ocenę prawidłowości oraz skuteczności wykonywania przez prezesów sądów wewnętrznego nadzoru administracyjnego, wykonywanie czynności niezbędnych ze względu na wystąpienie uchybień w działalności administracyjnej sądów, a także czynności koniecznych do wykonywania zadań związanych z reprezentowaniem Rzeczypospolitej Polskiej przed Europejskim Trybunałem Praw Człowieka, w zakresie spraw dotyczących działalności sądów (art. 37f § 1 i 2 u.s.p.).

Natomiast w ramach wewnętrznego nadzoru nad działalnością administracyjną sądu prezes, w szczególności, bada sprawność postępowania w poszczególnych sprawach. Dodatkowo posiada prawo wglądu w czynności sądów, może żądać wyjaśnień, usunięcia uchybień oraz być obecny na rozprawie toczącej się z wyłączeniem jawności. Prezes sądu posiada również uprawnienie uchylania czynności administracyjnych niezgodnych z prawem, naruszających sprawność postępowania sądowego lub z innych przyczyn niecelowych (art. 37 § 1 i 3 u.s.p.). Jednakże zgodnie z art. 9b u.s.p. czynności te nie mogą wkraczać w dziedzinę, w której sędziowie i asesory sądowi są niezawisli.

Osoby sprawujące nadzór administracyjny, w tym Minister Sprawiedliwości, nie mają zatem uprawnień do zmiany lub uchylania orzeczeń wydawanych przez sądy lub zarządzeń wydawanych przez sędziów albo nakazania podjęcia tego rodzaju czynności przez odpowiednio sądy i sędziów. Minister Sprawiedliwości, w ramach posiadanych kompetencji, nie może dokonywać weryfikacji rozstrzygnięć sądu, jest to wyłączna kompetencja sądu wyższej instancji w razie zainicjowania kontroli przez stronę kwestionującą prawidłowość danego rozstrzygnięcia.

Okoliczność, że strony/uczestnicy postępowań sądowych nie zgadzają się z rozstrzygnięciami wydawanymi w postępowaniach sądowych, podważając ich prawidłowość, trafność, zasadność, czy słuszność, nie uprawnia Ministra Sprawiedliwości do merytorycznej oceny rozstrzygnięć sądów, dokonywania wykładni przepisów prawa, czy też udzielania porad prawnych w indywidualnych sprawach.

Nadzór nad sądami w zakresie orzekania sprawują wyłącznie sądy drugiej instancji oraz Sąd Najwyższy (art. 7 u.s.p.).

W świetle powołanych okoliczności jakiegokolwiek działania resortu sprawiedliwości zmierzające do uniemożliwienia wykonania orzeczenia wydanego przez Sąd Rejonowy w Nysie, stanowiłoby nieuprawnioną ingerencję w niezależność sądów i sędziowską niezawisłość.

Ad 6.

Ministerstwo Sprawiedliwości nie było uczestnikiem postępowania prowadzonego przez Sąd Rejonowy w Nysie i nie posiadając legitymacji procesowej nie miało prawa występować do sądu z jakimkolwiek wnioskiem o charakterze procesowym.

Ad 7 i 8.

Zgodnie z informacjami przekazanymi przez Prokuraturę Krajową, Prokuratura Rejonowa w Nysie została powiadomiona przez Sąd Rejonowy w Nysie o wszczętym przez ten Sąd postępowaniu wykonawczym dotyczącym wykonania orzeczenia sądu szwedzkiego w sprawie wykonywania opieki nad małoletnimi dziećmi Państwa Ewy i Roberta Kłamanów. Działając na podstawie art. 60 § 1 k.p.c., prokurator Prokuratury Rejonowej w Nysie zgłosił swój udział w tym postępowaniu. Następnie, po zapoznaniu się z treścią orzeczenia wydanego w tej sprawie przez Sąd na posiedzeniu niejawnym 1 lipca 2024 r., ocenił je jako słuszne.

Postulowana przez Pana Posła ingerencja Prokuratora Generalnego w sytuację małoletnich dzieci aktualnie znajdujących się na terytorium Szwecji pozostaje poza kompetencjami polskich organów prokuratury. Prokurator Generalny, jak również prokuratorzy powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury, nie posiadają prawych możliwości podejmowania działań zmierzających do zmiany sytuacji faktycznej małoletnich przebywających poza terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, z uwagi na jurysdykcję – w tej sprawie - strony szwedzkiej. Należy nadmienić, iż wnioskowanie o przekazanie jurysdykcji sądowi polskiemu może nastąpić (przy spełnieniu określonych przepisami przesłanek) jedynie w toku postępowania sądowego, a takowe się nie toczy i nie będzie toczyło, z uwagi na brak jurysdykcji krajowej.

Ad 9 i 10.

Prokuratura Krajowa przekazała, że w związku z zawartymi w przedmiotowej interpelacji pytaniami dotyczącymi podjęcia przez Prokuratora Generalnego działań w zakresie dotyczącym możliwości popełnienia przestępstwa przez sędziego, kuratora oraz kierownictwo Domu Dziecka w Strzegowie kopię interpelacji Pana Posła przekazano Departamentowi Postępowania Przygotowawczego Prokuratury Krajowej do oceny prawno-karnej.

Z wyrazami szacunku Zuzanna Rudzińska-Bluszcz /podpisano elektronicznie/